

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening

BERICHT

De Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening zal eerlang over gaan tot de aanstelling van erkende geneesheren voor zijn gewestelijke diensten te KORTRIJK, OUDENAARDE en TONGEREN voor de controle van de lichamelijke en geestelijke geschiktheid van werkzoekenden en andere aan te wijzen personen.

Studies en/of ervaring op het gebied van arbeidshygiëne en/of -geneeskunde verlenen voorrang aan de kandidaat.

Deze geneesheren behoren niet tot het statutair personeel van de R.V.A. Zij worden door een arbeidsovereenkomst aan de R.V.A. verbonden. De honoraria worden per zitting berekend.

De maximale leeftijd wordt bepaald op 45 jaar.

De kandidaturen vergezeld van een voor eensluidend verklaard afschrift van het diploma van doctor in de genees-, heel- en verloskunde en gebeurlijk aanvullende getuigschriften, een bewijs van goed zedelijk gedrag, alsook het curriculum vitae, dienen uiterlijk op 15.05.1989 toe te komen bij de heer M. ANDRE, Administrateur-generaal van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, Keizerlaan 7 te 1000 BRUSSEL.

Andere inlichtingen kunnen schriftelijk of telefonisch bekomen worden op vermeld adres, tel. 02/513.89.42 - binnenpost 1105.

„ Uit sympathie ”

JANSSEN PHARMACEUTICA
2340 BEERSE

Dokters en Apothekers Leden of Laureaten van de Keizerlijke Koninklijke Academie voor Wetenschappen en Letteren van Brussel.

Het aandeel van geneesheren, apothekers en aanverwante beroepen in de wetenschappelijke activiteit van de Academie.

(1769-1794)

Dr. D.A. De Poorter

De „ Académie Impériale et Royale des Sciences et Belles-Lettres de Bruxelles ”, het was een franstalige organisatie, is een van de instellingen uit de tijd van Maria-Theresia en Jozef II in de Oostenrijkse Nederlanden, waarvoor men heden nog weinig interesse heeft.

In het buitenland had men geen al te hoge dunk van de Brusselse Academie. In Frankrijk hekelde men graag de gebrekkige kwaliteit van het Frans dat door de leden van de Academie gesproken of geschreven werd.

Daarbij gold de stad Brussel in de 18de eeuw, niet bepaald als een plaats die schitterde door haar wetenschap en cultuur, als we Voltaire, die er enige weken verbleef, mogen geloven:

„ Pour la triste ville ou je suis,
„ C'est le séjour de l'ignorance,
„ De la pesanteur, de l'ennui,
„ De la stupide indifférence,
„ Un vieux pays d'obéissance,
„ Privé d'esprit, rempli de foi.

Maar al telde de Brusselse Academie, in vergelijking met gelijkaardige genootschappen in het buitenland, weinig geleerden van internationaal formaat onder haar leden, dan verdient zij nochtans om verschillende redenen onze aandacht.

Zij mag beschouwd worden als de voorloper van de verschillende academiën voor wetenschappen, letteren en geneeskunde die heden in ons land bestaan.

De Academie was actief van 1769 tot 1794, wanneer haar activiteit stilviel bij de tweede inval van de Franse republikeinen.

Maar reeds in 1816 werd de continuïteit hersteld door de oprichting, in opdracht van Koning Willem I, van de „ Académie Royale des Sciences et Belles-Lettres de Bruxelles ”, die haar werkzaamheden aanvatte op het punt waar de oude academie blijven steken was in 1794. Zodanig dat de namen van de winnaars van de prijsvraag van het jaar 1793 bekend gemaakt werden in 1817.

Twee verhandelingen over de vraag „ Quelles sont dans les dix-sept provinces des Pays-Bas et le Pays de Liège les places qui, depuis le septième siècle jusqu'au douzième exclusivement, ont pu passer pour des villes? ” werden bekroond. De identiteit van de laureaten kon moeilijk achterhaald worden. De winnaar van de eerste

prijs bleef onbekend; waarschijnlijk was hij intussen overleden. De laureaat van de tweede prijs maakte zich bekend; het was een vroegere pater van de abdij van Tongerlo en Bollandist, Stals, die op dit ogenblik pastoor was te Tilburg.

In 1830 werd de Brusselse Academie Belgisch en begon de lange „weg naar eigen academiën” voor de Vlamingen.

De Keizerlijke Koninklijke Academie die administratief en financieel afhing van de Oostenrijkse administratie, was een Franstalige instelling. Administratie, briefwisseling, verslagen werden uitsluitend in het Frans opgesteld.

Ongetwijfeld bestond er een zekere morele druk van hogerhand, om academici aan te zetten tot het gebruik van het Frans in publicaties en academische lezingen, zoals J. Smeyers het beschrijft in zijn boekje over de taaltoestanden in de K.-K Academie van Brussel. Het is dan ook verrassend dat het in dit academisch milieu is dat vrij talrijke blijken van gehechtheid aan de Nederlandse taal en afkeuring van de achteruitstelling van de „landstaal” opduiken. Dit blijkt o.m. duidelijk uit de studie van J. Smeyers waarin hij wijst op het groot aantal in het Nederlands geschreven verhandelingen als antwoord op prijsvragen, ondanks de verwachting van hogerhand dat dit in het Frans zou gebeuren.

Het begon reeds in 1770, bij een van de eerste prijsvragen van de Academie (op dit ogenblik nog de „Société littéraire de Bruxelles”) met de laureaat Dr. De Beunie uit Antwerpen, die zijn bekroonde verhandeling in het Nederlands schreef en dit motiveerde in zijn inleiding.

Zoals Prof. R.F. Lissens het zegde in zijn lezing „De groei naar het bewustzijn van eigen identiteit” op het colloquium over „De weg naar eigen academiën” (1982), betekende dit herleven van het taalbewustzijn vanaf 1770, tezelfder tijd het aanvoelen van de eigen volksaard en een evolutie naar een volksbewustzijn dat we duidelijker geformuleerd vinden door de Mechelse historicus Willem Verhoeven. Hij verdedigde in 1780 het „denkbeeld” van een Nederlandstalige academie voor taal en letteren, die door de Oostenrijkse administratie had moeten opgericht worden, naast de Franstalige academie.

Alleszins is het een aangename verrassing vast te stellen dat het in de groep der geneesheren is dat we verhoudingsgewijs het grootste aantal in het Nederlands geschreven bekroonde verhandelingen vinden. (c.f. Smeyers)

Deze gehechtheid aan eigen taal bij de geneesheren werd waarschijnlijk in de hand gewerkt door het feit dat in de 18de eeuw, de Universiteit van Leiden in heel Europa toonaangevend was op medisch gebied. De invloed van Boerhaave, die wereldberoemd was, was ook bij ons zeer groot.

Wat zeker ook een positieve invloed zal gehad hebben is het feit dat in het begin van de 18de eeuw de bekende J. Palfijn zijn werken in het Nederlands publiceerde. Dit zal ook het geval geweest zijn met het pleidooi van A.D. Sassenus, geneesheer, apotheker en Professor te Leuven, over de gelijkwaardigheid van het Nederlands als wetenschappelijke taal, in de inleiding van zijn Nederlandse vertaling van de Anatomische werken van Ph. Verheyen (Brussel, t'Serstevens 1711).

In ons land werden trouwens in de 18de eeuw een hele reeks Nederlandstalige leerboeken uitgegeven ten dienste van chirurgijnen en vroedvrouwen, zo b.v. de „Vroedkundige oeffenschool” van J.B. Jacobs (Gent, J.F. Vander Schueren, 1784), personen die doorgaans slechts Nederlands kenden.

Oprichting van de Keizerlijke Koninklijke Academie voor Wetenschappen en letteren van Brussel.

Om wetenschappen en cultuur in de Oostenrijkse Nederlanden te bevorderen besloot Maria-Theresia een Centrale Academie te Brussel op te richten, naar het model van de geleerde genootschappen die reeds langer in naburige landen bestonden.

Het landsbestuur wilde geleerden van verschillende disciplines uit de diverse provincies van het land samen brengen.

Op het ogenblik van de stichting beschikte men niet over veel mensen die in aanmerking kwamen om van wal te steken met een volwaardige academie.

Gevolmachtigd minister Cobenzl ging dan ook voorzichtig te werk. Hij begon met het stichten in 1769 van een „Société littéraire de Bruxelles”, die later tot academie zou gepromoveerd worden als het experiment lukte.

Negen personen kregen van Cobenzl het bericht „que Sa Majesté avait résolu d'établir une Société Littéraire en ces Provinces, que dans la vue d'y faire revivre les sciences et les lettres et que pour composer cette société. Elle avait nommé . . . , que les membres de cette société s'attacheraient principalement à l'histoire ecclésiastique, civile et naturelle de ces Pays.”

Cobenzl werd er voorzitter van. Als directeur van de Société stelde hij de bekende Engelse natuurkundige en bioloog J.T. Needham aan, die hij uit Parijs weggehaald had.

In die eerste kern vinden wij twee geneesheren, beiden Professor te Leuven, Vounck en Van Rossum en de Brusselse fysicus en chirurgijn Seumoy.

Prins Stahremberg, de opvolger van de intussen overleden gevolmachtigde minister Cobenzl, verhiel in 1772 de „Société Littéraire” tot „Académie Impériale et Royale des Sciences et Belles-Lettres de Bruxelles”.

Wat was nu de taak van de leden van de academie?

1. Op de vergaderingen lezingen houden, deelnemen aan besprekingen en discussies over diverse academische disciplines.

Deze lezingen werden later gepubliceerd in de „Mémoires de l'académie”. Het werden met de tijd vijf dikke boekdelen in folio.

2. Een belangrijke opdracht was het opstellen van de jaarlijkse prijsvragen, en het beoordelen van de ingestuurde verhandelingen. Ieder jaar moest er een „Question d'histoire” en een „Question de physique” uitgeschreven worden.

De „Question d'Histoire” had als onderwerp: geschiedenis, taalkunde, theologie en andere meer litteraire problemen.

De „Question de physique” richtte zich tot geneesheren, biologen, apothekers, fysici e.d.

De namen van de laureaten zouden elk jaar op de naamdag van de Heilige Theresia bekend gemaakt worden. In beide afdelingen kreeg de eerste prijs de gouden medaille, de tweede prijs de zilveren.

In veel gevallen werden laureaten later opgenomen als lid van de academie.

Op enkele na werden alle gelauwerde verhandelingen gepubliceerd. Met deze verzameling verhandelingen en anderzijds de „Mémoires” van de academie (met de dissertaties die op de vergaderingen voorgelezen werden) kunnen wij een bijna volledig overzicht krijgen van meer dan vijftientig jaar academische activiteit.

We zullen ons hier echter beperken tot een kort overzicht van de academische publicaties en lezingen van de niet litteraire auteurs, hoofdzakelijk geneesheren.

Ophefmakende of baanbrekende zaken zullen wij niet te lezen krijgen; maar dit werd dan ook niet verwacht van onze academici. Bij de oprichting van de academie vroeg het Landsbestuur inderdaad, dat zij zich vooral zouden bezig houden met zaken die nuttig konden zijn voor het land en de bevolking, en niet met ijdele literatuur. Zo is het b.v. in deze optiek opvallend hoe herhaaldelijk prijsvragen gesteld werden over de eigenschappen van inlandse kruiden en planten die zouden kunnen gebruikt worden in geneeskunde, farmacie of nijverheid. Had Boerhaave in het begin van de 18de eeuw niet geschreven, dat op de duizenden verschillende planten die in de Nederlanden groeiden, er maar een goede honderd waren waarvan men de exacte geneeskrachtige eigenschappen kende.

Van economisch en sociaal standpunt uit was het van groot belang de planten, de voornaamste grondstof in de farmacie, die moesten ingevoerd worden — soms uit verre landen — en vrij duur waren, in de mate van het mogelijke te vervangen door inheemse.

Onder de eerste leden van de „Société littéraire” bevonden zich twee geneesheren Professoren, Van Rossum en Vounck en de Brusselse „physicien” en chirurgijn Seumoy.

Van Rossum was enkel aanwezig op de eerste vergaderingen van de „Société littéraire” en trok zich dan terug.

Vounck die eerst scheikunde doceerde (hij werd hierin opgevolgd door van Bochhaute in 1773) gaf later les in anatomie en chirurgie, en praktische geneeskunde. Hij bleef altijd lid van de academie. Hij maakte deel uit van de jury die de ingezonden verhandelingen beoordeelde maar had zelf geen grote activiteit in het genootschap. Een enkele dissertatie over het nut van zout vinden wij terug. Wel vertaalde hij, min of meer onder druk van het bestuur, enkele bekroonde verhandelingen in het Frans.

Seumoy was aanwezig op al de vergaderingen van de „Société littéraire”. Na de laatste vergadering van deze vereniging trok hij zich terug en bleef hij geen lid van de academie. Hij zou verschillende lezingen gegeven hebben, maar alleen de mémoire die hij voorlas op 16 oktober 1769 wordt vermeld in het verslag van de zittingen. Hij sprak over „les moyens de perfectionner l'opération de la cataracte par extraction”.

Needham John Tuberville (geboren te Londen in 1713, overleden te Brussel in 1781) die door Cobenzl uit Parijs weggehaald werd om in 1769 Directeur van de „Société Littéraire” te worden, was een geestelijke die fysicus en bioloog was, en bijzonder geïnteresseerd in microscopie. Hij was achtereenvolgens leraar te Dowai, Twiford, (Engel.), Lissabon en Parijs. Te Parijs experimenteerde hij o.a. met Buffon over de samenstelling en ontbinding van de „matière animale”. De lijst van zijn publicaties is indrukwekkend.

In de Brusselse academie las hij in 1770 een mémoire voor over „la maladie contagieuse des bêtes à cornes, où on cherche un remède préservatif le plus simple, le plus efficace, le plus général, le moins coûteux”.

In deze dissertatie komt hij tot het besluit dat zout in de voeding van het vee het beste preventief middel is tegen deze infectie.

Jan-Baptist De Beunie

De eerste geneesheer die als laureaat aan de beurt komt in ons overzicht is J.B. De Beunie uit Antwerpen.

In 1770, het eerste jaar dat de „Société littéraire de Bruxelles” prijsvragen over niet-literaire onderwerpen uitschreef waren er twee vragen.

De eerste vroeg een verhandeling over plantenkunde, de tweede een mémoire over een scheikundig onderwerp.

J.B. De Beunie deed het niet slecht want hij won twee gouden medailles. Wat nog merkwaardiger was, hij werd laureaat met twee in het Nederlands geschreven verhandelingen over de in het Frans gestelde vragen. Dit tegen de verwachting van de administratie in, die Franstalige antwoorden wenste.

J.B. De Beunie werd in 1718 te Roosendaal geboren, maar sedert zijn prille kinderjaren verbleef hij te Antwerpen waar hij tot aan zijn dood in 1793, de geneeskunde uitoefende.

Hij was altijd sterk geïnteresseerd voor scheikunde, botanica en voor de sociaal — economische problemen van Antwerpen en de Antwerpse Kempen.

In de inleiding van zijn verhandeling: „Antwoord op de vraag: welk zijn de profijtelijkste planten in dit land ende welk is hun gebruik, zoo in de medicijnen als in andere kunsten”.

schrijft hij waarom hij het in het Nederlands doet:

„Omdat het Nederduits de moedertale van ons land is en omdat meest alle academische geschriften geschreven worden in de taal van het land: het Frans in de academiën van Parijs, Rouen, Montpellier; het Engels in Edimburg; het Nederlands in de Maatschappijen van Haarlem en Vlissingen”.

En ook schrijft De Beunie:

„opdat geschriften die handelen over andere onderwerpen dan geneeskunde zouden kunnen begrepen worden door mensen die alleen Nederduits kennen.”

Zijn verhandeling is vrij origineel opgevat. Hij beperkt zich tot de eigenschappen van 57 planten alfabetisch gerangschikt. Hij schreef over planten waarvan hij de eigenschappen door eigen ondervinding had vastgesteld of die door betrouwbare auteurs waren aanbevolen. Hiermede bedoelde hij o.a. Boerhaave voor wie hij een grote bewondering had.

In de kruidboeken uit vorige eeuwen staan te veel onnauwkeurigheden en worden aan planten eigenschappen toegeschreven die zij niet hebben, schrijft De Beunie. Wij kunnen niet uitweiden over deze mémoire. Toch stippen we het enthousiasme van J.B. De Beunie aan voor wilde wingerd, zowel voor uitwendige als inwendige kwalen en voor sinaasappelen. Deze groeien wel niet in ons land, schrijft hij, tenzij in serres van enkele liefhebbers — maar hij betreft ze in zijn verhandeling om hun succes bij het voorkomen en genezen van scheurbuik (scorbut) — zoals o.a. blijkt uit de ervaringen van de scheepschirurgijnen van de Oost-Indische Compagnie. Hij besluit met een pleidooi tot verdere studie der eigenschappen van planten uit eigen land.

Zijn tweede gouden medaille behaalde hij met zijn verhandeling over:

„Het beste procédé om vlasgaren, lijnwaat en katoen zwart te verven”.

Antwerpen was in die tijd zeer bekend voor het zwart verven van stoffen, stoffen die dikwijls vanuit het buitenland naar Antwerpen werden gebracht. Antwerpen was trouwens in de 18de eeuw een bekend centrum van katoenververij.

In 1773 werd De Beunie tot lid verkozen van de Academie. Van dan af worden zijn

ANTWOORD OP DE VRAEGE

*Welk zyn de profytelykste Planten van dit Land, ende
welk is hun Gebruik zoo in de Medicynen
als in andere Konsten.*

DIE DEN PRYS BEHAELT HEEFT
VAN DE
LETTER-KUNDIGE MAETSCHAPPT
VAN BRUSSEL A.^o M.D.CC.LXXI.
Door d'H.^r JOANNES BAPTISTA DE BEUNIE
Licentiaet in de Medicynen.

Dedit Hominibus Scientiam Altissimus
honorari in Mirabilibus suis. *Ecclef. cap. 38. v. 6.*

TOT BRUSSEL,
By ANTONIUS D'OURS, Boekdrukker by Sint Jans.
M. D. CC. LXXII.

memoires en de resultaten van zijn opzoekingen voorgelezen op de vergaderingen van de Academie. Hier kon het alleen in het Frans.

Onder een hele reeks dissertaties zijn er twee waarop we de aandacht vestigen:

1. Mémoire présenté par J.B. De Beunie le 24 janvier 1773 sur une maladie produite par des moules venimeuses.

In die tijd werden te Antwerpen veel rauwe mosselen gegeten — kinderen vanaf 3 jaar kregen ze ook. Vergiftigingsverschijnselen waren frequent, vooral in de maanden zonder R. De grotere frequentie van wat we nu allergische verschijnselen zouden noemen, in die maanden was sedert lang gekend.

De Beunie dacht de oorzaak van dit fenomeen te hebben gevonden. Van mei tot eind augustus dreven in het Scheldewater grote massa's van een geleachtige stof, die de vissers „ kwal of watergroey ” noemden. De Beunie dacht verkeerdelijk dat het kuit van zeesterren was, en het voedsel van mosselen en andere schelpdieren in deze periode. Dit voedsel zou volgens De Beunie de oorzaak zijn van de mogelijke giftigheid der mosselen. Het was mooi gevonden maar niet juist, want die geleachtige stof had niets met zeesterren, nog met giftigheid te zien. Heden weet men trouwens nog niet met zekerheid hoe het komt dat mosselen minder goed verdragen worden in de maanden zonder R. Sommige biologen denken dat het in verband staat met de tijdelijke aanwezigheid in het lichaam van deze schelpdieren, van stoffen die een rol spelen in het voortplantingsproces.

Achteraf bekeken was die hypothese van De Beunie nog zo dwaas niet als men weet, dat elk jaar, gedurende een korte periode, aan de kusten van een deel van Brits Columbia (Canada) en op sommige plaatsen in Japan, „ de red-tide ” het rode getij verschijnt. Het water is rood gekleurd door de aanwezigheid van een bepaalde soort plankton. Mosselen en andere schelpdieren die zich met dit plankton voeden concentreren het rode pigment in een bepaald orgaan en kunnen bij consumptie hevige intoxicaties veroorzaken (soms met dodelijke afloop). In deze periode staan dan ook op de betrokken stranden overal waarschuwingsborden.

2. De verhandeling die hij in 1778 voorlas is ook interessant:

„ Mémoire sur la qualité vénéneuse du plomb ”.

In de 18de eeuw kwamen te Antwerpen en ook in andere streken nog vrij veel gevallen van saturnisme (loodziekte) voor en J.B. De Beunie kreeg in zijn praktijk menig geval te verzorgen.

Sedert lang wist men dat lood giftig was en dat saturnisme bij bepaalde beroepen meer voorkwam dan bij andere, o.a. loodgieters, arbeiders in serruysfabrieken, (Antwerpen telde er verscheidene), pottenbakkers, schilders en dergelijken. De Beunie schrijft:

„ Ook in het dagelijks leven kan loodvergiftiging voorkomen: het drinken van water of andere dranken die lang in loden vaten hebben gestaan, het gebruik van tinnen vaatwerk met te hoog loodgehalte ”.

In Antwerpen bepaalde een edict uit de 16de eeuw dat tin 2 % lood mocht bevatten.

De Beunie vermeldt ook nog als mogelijke oorzaak van saturnisme het gebruik door de dames — als schoonheidsmiddel — van „ lait virginal ” (eau de goulard) om de huid witter te maken en eventuele puistjes te bestrijden.

De behandeling van geslachtsziekten met loodzouten, zoals sommige kwakzalvers dat deden, was ook gevaarlijk.

Maar nu volgt het merkwaardigste:

De Beunie beschrijft waarachtig in 1778 de milieuvervuiling die voorkomt in Sommerset (Engeland) in de buurt van de loodmijnen, door stof en uitwasemingen die afkomstig

VERHANDELING OP DE V R A A G: ¹⁵⁷

Welk was de Kleeding, de Spraak, den Acker-bouws, Koop-handels, Letter-kundes, en Wetenschappes staat by de Belgische Volkeren voor de zeventste eeuw?

DIE DEN PRYS BEHAALT HEEFT
VAN DE KEIZERLIJKE EN KONINGLIJKE ACADEMIE
Der Wetenschappen en Letter-Kunde
VAN BRUSSEL IN 'T JAAR M. D. CC. LXXIII.

Door d'Heer DU RONDEAU,
Genees-meester van het Hof van zyne Koninglijke Hoogheid den Hertog KAREL VAN LOTHINGE &c.

Nihil enim aptius ad delectationem
Lectoris, quam temporum
varietates fortunaeque vicissitudines.
Cic. Ep. Lib. 5. Epist. 12.

TOT BRUSSEL,
By ANTONIUS D'OURS, Boekdrukker by St. Jans.

M. D. C. C. LXXIV.

zijn van de fabriek waar lood wordt gewassen. Vooral de gezondheid van de kinderen wordt bedreigd en het vee dat beoedeld gras eet kan omkomen.

Om te eindigen beschrijft De Beunie de gevaarlijke praktijk van het verzachten of verzoeten van Rijnwijn en Moezelwijn door toevoeging van litharge (loodoxyde), alhoewel door keizerlijke edicten streng verboden sedert de 14de eeuw, gebeurde dit nog in de 18de.

Dat deze gevaarlijke methode later nog vrij courant werd toegepast blijkt uit het feit dat in de 1ste helft van de 19de eeuw in Frankrijk nog wetten werden uitgevaardigd die het gebruik van litharge bij het verzoeten van zure wijn verboden.

De Beunie hield nog vier andere lezingen in de Academie waaronder:

„ Essai chimique des terres pour servir de principes fondamentaux relativement à la culture des bruyères ”.

(het ontwikkelen van de landbouw op heidegrond interesseerde velen)

„ Pièces de bois piétrifiées trouvées dans les environs de Bruges. ”

Zijn laatste spreekbeurt in de Academie was weer van scheikundige aard:

„ Essai sur quelques précipitations de métaux et demi-métaux ”

(3 oktober 1783)

Hij vat deze verhandeling samen als volgt:

„ Indépendamment d'un très grand nombre de nouvelles et brillantes couleurs que ces matières fournissent, mes expériences répandent beaucoup de lumières dans l'art de la peinture, de la teinturerie, de l'imprimerie du coton, de l'émailleur; ces arts qui se cultivent avec succès dans ces provinces et qui y forment une branche de commerce très étendu. ”

Volledigheidshalve vermelden we nog twee dissertaties, in 1782 door De Beunie voorgedragen aan de Universiteit van Leuven:

1. „ Dissertatio Medica de animi Pathematibus ”
2. Een dissertatie over hondsolheid.

beide gepubliceerd door Vounck in de verzamelband dissertaties.

DU RONDEAU François

De tweede geneesheer die aan de beurt komt, behaalde bij de prijsvraag van 1770 over de nuttigste planten van de Nederlanden, de accessit met een franstalige mémoire over de eigenschappen van inlandse rhubarber en over het gebruik van meekrap en zaagsel van eikenhout in de nijverheid.

Het was niemand minder dan François Du Rondeau, „ Médecin de la Cour de S. A. R. le Duc Charles de Lorraine ”.

Geboren te Ieper in 1732, vestigde hij zich na zijn studies in de Medicijnen te Brussel, waar hij in 1803 overleed.

In 1767 werd hij lijfarts van Karel van Lorreinen, in 1773 lid van de K.K. Academie. We vinden hem nog terug in het Collegium Medicum van Brussel, als Dokter van het Theresiaans College, en andere functies.

Aan het hof was hij een vertrouwensman. Hij was het b.v. die na de dood van Karel van Lorreinen de instrumenten uit diens „ Cabinet de Physique ” aanduidde die bestemd

vkg VZW

02/735.91.80

**VOORZORGSKAS
VOOR GENEESHEREN V.Z.W.**

de Jamblinne de Meuxplein 4
1040 BRUSSEL

- **Installatieleningen**
- **Arbeidsongeschiktheid**
- **Pensioenen**

8 X uw voordeel

1. Installatielening: - 3% op de bestaande marktvoorwaarden.
2. Dagvergoedingen bij ziekte of ongeval.
3. Weduw(e)(naars)pensioen: een levenslange geïndexeerde rente.
4. Wezengeld: een levenslange geïndexeerde rente.
5. Rustpensioen: een levenslange geïndexeerde rente.
6. Al onze uitkeringen zijn waardevast.
7. Een uitgebreide dienstverlening voor onze duizenden leden.
8. Al de door U betaalde bijdragen zijn fiscaal aftrekbaar als bedrijfslast.

waren voor het Instituut voor experimentele fysica te Leuven en bij een andere gelegenheid de instrumenten en naturalia, eveneens uit de verzameling van Karel van Lorreinen, die door Jozef II, bij zijn bezoek aan Brussel aan de Academie geschonken werden.

Op de vergaderingen van de Academie las hij een hele reeks verhandelingen voor over geneeskundige onderwerpen.

Maar het was vooral als geschiedkundige dat hij bekendheid verwierf.

Du Rondeau behaalde in 1773 de gouden medaille met zijn in het Nederlands geschreven indrukwekkend werk:

„Verhandeling op de vraag: Welke was de kleding, de spraek, de akkerbouw, de koophandel, letterkunde en wetenschappelijke stand bij de Belgische volkeren voor de zevende eeuw”.

De geschiedenis van dit tijdperk was in de 18de eeuw een modeverschijnsel, mede onder invloed van de Verlichting.

Herhaaldelijk werden over deze periode van de Nederlandse geschiedenis prijsvragen gesteld.

Deze verhandeling van Du Rondeau had veel succes en hij zelf zorgde op verzoek van het bestuur van de Academie voor een Franse vertaling. Merkwaardig is dat hij de enige was die ooit Nederlands sprak op een vergadering van de Academie, korte tijd na zijn aanstelling als lid in 1773. Hij las er een *mémoire* over een van zijn geliefkoosde geschiedkundige thema's. Deze verhandeling wordt nergens vermeld in de „*Mémoires de l'Académie*” noch in de verslagen van de vergaderingen.

In de Academie gaf hij nog verschillende lezingen over dit tijdperk.

Een ervan, uit 1773, willen we nog vermelden wegens de originaliteit:

„*Sur la conformité de l'éducation de notre jeunesse avec celle des Anciens Belges*”, waarin hij ernstig beweert dat de jeugd uit zijn tijd (1773) bij het verlaten van het college, niets meer kent dan de scholieren uit de tijd van de oude Galliërs, wanneer ze de druidenschool verlieten!

Volledigheidshalve volgt hier de lijst van zijn lezingen over medische onderwerpen in de Academie:

- 1773 Enkele aanvullingen over het kweken van rhabarber.
- 1773 *Mémoire sur les effets pernicieux des moules*.
- 1774 Aankondiging van zijn „*Expérience sur le sérum sanguin*”.
- 1778 *Mémoire sur la sangsue médicinale*.
- 1782 *Mémoire sur une pierre ayant toutes les qualités du vrai Bézoard, trouvée dans un abcès à la tête d'une femme*.
- 1782 *Mémoire sur les signes infaillibles de la mort*.

In zake geschiedenis noteren we, buiten de hierboven geciteerde *mémoires*, nog volgende lezingen:

- 1773 *Mémoire sur la nature du sel commun dont les Anciens Belges et les Germains faisaient usage*.
- *Sur les druides et particulièrement sur les sacrifices humains*.
(Het was een aanklacht tegen het machtsmisbruik van de druiden).

Wij noteren nog op een ander gebied een lezing over de kwaliteit van de wol in verband met de schapenteelt en een reeks weerkundige observaties te Brussel in de jaren 1777, 1778, 1779.

De grootste verdienste van Du Rondeau blijft dan nog, dat hij, ondanks zijn functie aan

het verfranste hof, in verschillende omstandigheden en publicaties zijn gehechtheid aan de Nederlandse taal bewees.

CAELS Theodore Petrus.

Theodore Petrus CAELS was Leuenaar van geboorte, werd licentiaat in de medicijnen te Leuven in 1763 en verbleef sedertdien definitief te Brussel.

In 1773 werd hij als laureaat met goud bekroond door de Academie met een latijnse dissertatie over „DE BELGII PLANTIS QUALITATE QUADAM HOMINIBUS CAETERISVE ANIMALIBUS NOCIVA SEU VENENATA PRAEDITIS, Symptomatibus ab earum usu productis, . . .”

(„Nederlandse planten die schadelijk en giftig zijn voor mensen en dieren. Beschrijving van de Symptomen van de intoxicaties en van de tegengiften ”.)

Deze verhandeling werd in 1774 te Brussel gepubliceerd door A. D'Ours drukker van de Academie. Boeckx schrijft in zijn „Essai sur l'histoire de la médecine belge ” dat deze publikatie een van de beste tractaten over toxicologie was in die tijd.

Ook intoxicaties veroorzaakt door minerale en scheikundige stoffen bestudeerde hij, in het bijzonder vergiftigingen veroorzaakt door arsenicum. In 1782 werd hij in de Academie opgenomen, en hij las hier in februari 1782 een mémoire voor „Expériences qui servent à prouver contre le sentiment de quelques chymistes que le sel de tartre n'est point l'antidote de l'arsenic. ”

Om zijn stelling te bewijzen beschrijft hij een hele reeks proeven die hij verrichtte op honden en katten.

In 1781 verschijnt te Amsterdam en te Brussel het werk van T.P. Caels over intoxicaties door mineralen: „Ratio occurrendi morbis a mineralium abusi produci solitis. ” In 1783 verscheen hiervan een uitgave te Rome.

In 1787 verscheen het in een Franse vertaling onder de titel „La cure des maladies produites par les minéraux ”. (Amsterdam - Brussel)

VAN BOCHAUTE Carolus.

Carolus VAN BOCHAUTE (soms ook VAN BOUCHAUTE geschreven) werd te Mechelen geboren in 1732 en overleed te Brussel in 1793.

Hij was apotheker (studeerde farmacie te Bergen) en geneesheer (behaalde het licentiaat te Leuven).

Tot 1773 prakticeerde hij in zijn geboortestad Mechelen. In dit jaar werd hij de opvolger van VOUNCK als professor in de scheikunde aan de Leuvense faculteit.

Van NENY, de regeringscommissaris van de Oostenrijkse administratie voor de Universiteit, kreeg hij o.m. de opdracht de eigenschappen van gassen en van verschillende grondstoffen die gassen kunnen produceren te bestuderen.

Hij was verbonden aan het ziekenhuis van Leuven en werd in 1775 aangesteld als „professeur de clinique ”.

In 1781 postuleert van Bochaute, het lidmaatschap van de Keizerlijke Koninklijke Academie van Brussel, en houdt er op 6 december 1781 een belangrijke voordracht over: „L'origine et la nature de la substance animale ” en leest een essai voor getiteld:

„Essai sur la reproduction des êtres organisés et la continuation de leurs espèces. ”

In dit belangrijk essai schrijft hij dat het embryo alleen maar ontstaat en gevormd wordt nadat een deeltje stof in de eicel gebracht werd. Hij neemt het op tegen wat hij noemt, de absurde theorie van de preformatie die algemeen aanvaard werd. Deze theorie

geloofde dat in de eicel een volledig gevormd microscopisch klein embryo aanwezig is, zoals een bloem in de bot, en de ontwikkeling van de foetus alleen gebeurd door het ontplooiën en groeien van de onzichtbare reeds aanwezige lichaamsdelen. Dit betekende niet min of niet meer dat in elk embryo al de toekomstige embryonen in elkaar ingekapseld aanwezig waren (emboîtement). A. von Haller had in die zin berekend hoeveel embryo's in de eierstokken van Eva, in elkaar ingekapseld, hadden moeten zitten (de hele mensheid).

In 1759 bestreed de 26 jarige Berlijner Casper Friedrich Wolff (1733-1794) deze doctrine van de preformatie in zijn doctorale tesis „Theoria generationis ”. Hij verdeelt de opvatting (die reeds vermoed werd door Aristoteles en Harvey) dat de verschillende organen geleidelijk gevormd worden en gedifferentieerd worden uit ongedifferentieerde cellen (theorie van de epigenesis). Deze (juiste) theorie van C.F. Wolff werd door A. von Haller — aan wie trouwens deze thesis opgedragen was — bespot en afgewezen, zodat de ontkomende C.F. Wolff uitweek naar Rusland en pas jaren nadien gelijk kreeg. Van Bochaute was een van de eersten bij ons om het standpunt van C.F. Wolff — de vader van de moderne embryologie — als juist te erkennen. In december 1783 en januari 1784 gaf hij in de Academie zijn bekend gebleven uiteenzetting over de voordelen van steenkoolgas voor het vullen van luchtballons. Hij beschreef de experimenten van het driemanschap Van Bochaute, Thijsbaert en Minckelers uitgevoerd te Leuven in het laboratorium voor experimentele fysica. Het was Minckelers die hier het steenkoolgas ontdekte en voor het eerst gebruikte voor het vullen van een luchtballon en later voor het verlichten van een klaslokaal. (c.f. Tome V van de Mémoires van de K.K. Academie, séances du 22/12/1783 et du 22/1/1784).

In de mémoires van de Académie wordt maar een enkele lezing over een medisch onderwerp door Van Bochaute vermeld. In april 1783 sprak hij er over: „Projet d'un établissement en forme d'hôpital pour les villages en temps d'épidémie ”. Hij pleit voor het oprichten van liefdadige verzorgingsinstellingen op het platteland in een tijd dat er vrij frekwente epidemieën van buikloop voorkwamen.

Intussen maakt hij te Parijs kennis met het werk van Lavoisier en de nieuwe scheikundige nomenclatuur van de Morveau, Bertholet en de Fourcroy. Hierover publiceert Van Bochaute te Brussel een interessant werkje: „Nouvelle nomenclature de Mrs. de Morveau, Lavoisier, Bertholet et de Forcroy, elle rendra plus facile, plus claire et plus riche leur sublime théorie ”.

Bij de overplaatsing van de Universiteit van Leuven naar Brussel in 1788 door Jozef II, bleef Van Bochaute verder doceren. Zodat hij, evenals Minckelers en Thijsbaert, in 1790 bij het herstel van de Universiteit te Leuven, als hoogleraar ontslagen werd.

In 1790 wordt hij verbonden aan het ziekenhuis van Luxemburg. In 1791 ging hij met pensioen. In 1793 overleed hij te Brussel.

L.J.E. PLUVIER

De uit Brugge afkomstige L.J.E. Pluvier die chirurgijn was te Westrem interesseerde zich, zoals Du Rondeau, vooral voor de geschiedenis uit de vroegste tijden en werd in 1776 laureaat met zijn in het Nederlands geschreven verhandeling:

„Denkbeeld der merkwaardige veranderingen, welke in Nederland ten opzichte van zijnen staat, gemeine zeden en volk, voorgevallen zijn sedert het begin der vijfde tot het einde der vijftiende eeuw, dienende tot antwoord op het vraagstuk:

„Op wat tijden sedert het begin van de heerschappij der Franken tot de geboorte van Carel de Vijfde men mag zeggen, dat de staet van Nederland op zijn bloeyendste geweest heeft, de gemeine zeden de oprechtste, en het volk het gelukkigste ” (prijsvraag van 1775). Het bestuur van de Académie was opgetogen over de kwaliteit van deze verhandeling en vroeg onmiddellijk een Franse vertaling.

Pluvier die intussen leraar aan het Koninklijk College te Aalst geworden was, werd nog gelauwerd door de Académie voor een Latijnse verhandeling in 1777 en in 1781 voor een Nederlandse *mémoire*. Deze twee werken werden echter nooit gepubliceerd.

In 1792 stelde Pluvier zijn kandidatuur voor de Académie en had het plan opgevat bij deze gelegenheid een *mémoire* te schrijven over de oorzaken van de verwaarlozing en ontaarding van de Vlaamse taal; hier zou echter niets van terecht komen.

VAN BAVEGHEM Pieter Jozef

De geneesheer en chirurg Pieter Jozef Van Baveghem, geboren te Antwerpen overleden te Baasrode in 1805, was chirurg in het leger van Prins Salm-Salm vooraleer zich in 1769 te vestigen te Baasrode. In 1773 publiceerde hij te Dendermonde het verslag van een keizersnede die hij uitgevoerd had: „Tractaet ofte oordeelkundige aanmerking over de beruchte keyzersnede ”.

In 1781 werd hij door de Académie bekroond voor een in het Nederlands opgestelde *mémoire* over de aardappelplaag die de streek van Oudenaarde teisterde en de middelen om ze te bestrijden. Tezelfdertijd won hij de prijs van 300 florijnen die de Kasselrij van Oudenaarde beloofd had aan de winnaar van deze prijsvraag.

Van Baveghem publiceerde deze verhandeling in 1782 te Dordrecht: „Prijsverhandeling over de ontaarding der aardappelen op kosten der Casselrije van Audenaerde, met den dubbelen eerpenning beschonken ”.

Het jaar daarop verscheen er een ingekorte vulgariserende uitgave van: „Kort doch noodzaakelijk bericht tot het landvolk om aardappels in hunne waare deugd, geaardheid en voortkrollen te bewaren ”. (Dordrecht 1783).

In 1779 en de volgende jaren werden Brabant en Vlaanderen geteisterd door een epidemie van buikloop. Van Baveghem schreef naar aanleiding van deze epidemie een langdradig werk: „Verhandeling over de koortsen in 't algemeen, dog bijzonder over de rotkoorts en roodeloop, welke sedert tien a twaalf laatste jaren alom in de Nederlanden de schrikkelijkste verwoestingen hebben aangericht ”, 1211 bladzijden in 3 volumes (Dendermonde, Ducaju, 1788, 1789, 1790, eveneens te Amsterdam, J. Morterre).

SEGHERS Egidius

Egidius Seghers, Pastoor te Sint-Lenaarts bij Hoogstraten, kreeg in 1779 een onderscheiding van de Académie voor een verhandeling over bijenteelt.

Het is vooral de gouden medaille die hij won in 1782 die hem bekend maakte. De vraag waar hij in het Nederlands op antwoordde was: „Indiquer les arbres et les plantes étrangères qu'on pourrait naturaliser utilement dans nos provinces. Faire connaître leur utilité, le terroir qui leur convient, la culture qu'ils exigent. Outre les noms latins et français les auteurs ajouterons autant qu'il se pourra les noms flamands ”.

Seghers had als Kempenaar, vooral aandacht voor planten die in magere grond, zoals

heidegrond, konden groeien. Hij pleitte zo b.v. voor het aanplanten van tamme kastanjelaars die in zijn tijd hoofdzakelijk in Duitsland en Frankrijk voorkwamen. Volledigheidshalve noteren wij dat een zekere Jacques De Bats de tweede prijs behaald had op bovenstaande prijsvraag.

DISSERTATIO BOTANICO- MEDICA 1796

De quibusdam Plantis Belgicis in locum exoticarum sufficiens:

SIVE

RESPONSUM ad quæstionem hanc: „Quænam „sunt Plantæ Belgicæ, quas exoticis, res- „pectivè ad varios vitæ usus, substituere „possumus? „quod anno 1783, quoad argumentum medicum, CÆSAR. REG. ACAD. SCIENT. & LITT. BRUXELL. publicum applausum retulit.

AUTHORE

P. E. WAUTERS

Med. in Wetteren prope Gandam.

Providentiæ divinæ placuit scientiam virtutum Plantarum instinctu naturali, casu, observatione, ratiocinio manifestare.

DE HAEN *Rat. med. Vol. 1. pag. 356.*

GANDAVI,

Apud J. F. VANDER SCHUEREN, in Platea vulgo Breydellege.

M. D. CC. LXXXV.

WAUTERS Peter Engelbertus.

Peter Engelbertus Wauters geboren te Moerbeke in 1745, overleden te Gent in 1840 op 95 jarige ouderdom, had zoals we zullen zien een goed gevuld leven. Drie maal werd hij laureaat van de Keizerlijke Koninklijke Academie van Brussel:

— in 1783 kreeg hij een eervolle vermelding voor zijn latijnse verhandeling over de inlandse gewassen in de Nederlanden, die uitheemse gewassen konden vervangen. Wauters publiceerde deze verhandeling onder de titel „Dissertatio Botanico-Medica” (Gent 1785). Terzelfder tijd publiceerde hij in het Latijn een ingekorte versie van de verhandeling van de Burtin, die de eerste prijs verworven had en door de Academie in het Frans uitgegeven werd.

— in 1787 deelde hij de prijs met de Brusselse geneesheer Prévinaire met een Latijnse *mémoire* over de voornaamste voorzorgen die moesten genomen worden tegen het gevaar van het „haastig begraven”. Het handelt o.a. over de zekere tekens van de dood.

— in 1788 won hij de eerste prijs, de gouden medaille, met een in het Nederlands opgestelde verhandeling over de vraag welke inlandse gewassen olijfolie zouden kunnen vervangen.

In de inleiding schrijft hij dat hij het Nederlands gebruikt omdat „deze taal bij onze vaderlanders de algemeenste is”. Verder zegt hij dat sommige uitdrukkingen „geen zuiver Nederlands zijn met de bedoeling dat zijn *mémoire* ook ” voor het gemeen en weynig geleetd volk zoude kunnen te passe komen”.

Onder invloed van de Verlichting bestond er een duidelijke tendens om zoveel mogelijk nutslitteratuur in het bereik van de volksmens te brengen.

Na de bekroonde academische verhandelingen volgt een overzicht van de andere publicaties van P.E. Wauters:

— „Dissertation sur la manière de faire l'Uytzet et sur sa salubrité, comparée avec celle des autres bières et autres boissons” (Gent 1798). Dit boekje van VIII + 128 bladzijden over het bekende zwaar bier, had een onverwacht groot succes.

— In 1807 publiceert Wauters — waarschijnlijk op aanvraag van het bestuur van de Gentse hospitalen — een „Handboek voor den dienst der zieken”, een vertaling van het Franse boekje van Carrare, ten behoeve van de nieuwe verpleegsters die te Gent de taak van de afgeschafte kloosterorden gingen overnemen.

In de inleiding verwittigt Wauters ons dat hij rekening gehouden heeft met de taalkennis van zijn publiek: „Ik heb mij bediend van een zoo eenvoudigen en klaren stijl als het mij mogelijk geweest is, en heb dikwijls woorden gebruikt die geen eigenlijk Nederduitsch maar veeleer fransch of uit het fransch gemaakt zijn, doch die beter verstaan worden door Vlamingen, bijzonderlijk van die personen dewelke geen grote geleerdheid bezitten”.

— In 1807 verscheen eveneens te Gent, waar alle werken van Wauters gepubliceerd werden, zijn „Essais pratiques sur quelques remèdes utilisés à l'Hopital civil de Gand.”

— In 1809 werd hij bekroond door de Société médicale de Bordeaux voor zijn „Repertorium remedium indigenorum”, een werk dat veel succes had en geciteerd wordt in de bibliografie van de meeste publicaties over fytofarmacie tot op het einde van de 19de eeuw.

P.E. Wauters werd in 1773 licentiaat in de medicijnen te Leuven, verbleef tot in 1796 te Wetteren, om van dan af definitief te Gent te wonen. Hij was lid van verschillende

geneeskundige genootschappen: in eigen land van de verenigingen van Brussel en Antwerpen; in het buitenland was hij lid van de geneeskundige genootschappen van Parijs, Montpellier, Bordeaux.

We vinden hem terug in een hele reeks officiële posten. In de Franse tijd als bestuurder van het hospitaal te Gent, lid van de Jury médicale van het Schelde departement. In het Koninkrijk der Nederlanden, vanaf de stichting in 1818, voorzitter van de geneeskundige commissie van Oost-Vlaanderen (Hij zal er voorzitter van blijven tot in 1835), voorzitter van het Comité voor koepokinentening, medeopsteller van de Pharmacopoea Belgica van 1823. In 1816 werd hij lid van de Koninklijke Academie van Brussel, later lid van de Eerste klasse van het Nederlands Instituut. In 1835 trok hij zich uit alle functies terug om redenen „van gezondheid en ouderdom” (!).

Volledigheidshalve vermelden wij enkele minder belangrijke publicaties van Wauters:

— „Huys en Reysapothek van den Ridder en Zweeds Koninglijken lijfarts Rosen van Rosenstein, uit het Hoogduitsch vertaald en met nootjes voorzien”.

— Enkele observaties verschenen in de Verhandelingen van het Genootschap ter bevordering van Genees- Heel- en Verloskunde van Antwerpen in 1798.

— „Bemerkingen over de nootzakelijkheid der ziekendiensters tot het genezen der zieken” Gent 1825.

— Tiental ontleed- en geneeskundige waarnemingen opgenomen in de handelingen van het Nederlands Instituut 1ste klasse.

de BURTIN François Xavier.

Werd geboren te Maastricht in 1743, overleed te Brussel in 1818. Hij promoveerde in 1767 te Leuven in de rechten en de Medicijnen, en vestigde zich in hetzelfde jaar te Brussel.

Door Jozef II in de adelstand verheven tot ridder, werd hij raadsheer in de Souvereine raad der Nederlanden.

In 1773 werd de Burtin bekroond voor zijn verhandeling: „Quels sont les végétaux indigènes que l'on pourrait substituer dans les Pays-Bas aux végétaux exotiques relativement aux différents usages de la vie”. Het jaar daarop werd dit werk door de academie gepubliceerd.

de Burtin werd eveneens in 1774 in de Keizerlijke Koninklijke Academie van Brussel opgenomen.

Hij had veel belangstelling voor mineralogie, en publiceerde een eerste studie over dit onderwerp te Haarlem in 1781.

In 1784 volgt zijn „Oryctographie de Bruxelles” die fossielen beschrijft die in de omgeving van Brussel gevonden worden. Het is een prachtig uitgegeven boek dat door bibliofielen zeer gezocht wordt. We noteren nog een *mémoire* die hij voorlas op een vergadering van de academie: „Voyage et observations minéralogiques depuis Bruxelles, par Wavre, jusqu'à Court-St.-Etienne”.

de Burtin was de eigenaar van een bekende verzameling schilderijen, die een van de bezienswaardigheden van Brussel was. Men vertelde dat de Hertog van Wellington vruchteloos gepoogd zou hebben deze collectie aan te kopen.

Bijzonder fier was hij over een schilderij die hij toeschreef aan MICHELANGELO. De beroemde schilder David die bij een bezoek enige twijfel over deze toeschrijving liet blijken, werd naar het schijnt vrij brutaal aan de deur gezet. Later bleek dat dit doek inderdaad niets te zien had met Michelangelo, wat niet belet dat het heden aan de muren hangt van het Museum van Leipzig.

Over schilderkunst publiceerde de Burtin twee boeken:

— „De la cause de la rareté des bons peintres hollandais dans le genre historique ” (Haarlem 1808). Een Nederlandse uitgave verscheen op latere datum.

— „ Traité théorique et pratique des connaissances nécessaires à tout amateur de tableaux ”. Hierin wordt o.m. de verzameling schilderijen van de Burtin beschreven.

VAN DEN SANDE Jean-Baptiste.

J.B. Van den Sande, geboren te Brussel in 1746 en aldaar overleden in 1820 was apotheker en scheikundige.

Twee maal werd hij bekroond door de academie:

— In 1788 kreeg hij de tweede prijs voor zijn verhandeling over „ Quels sont les végétaux indigènes propres à fournir des huiles qu'on pourrait substituer avec succès et sans danger à l'huile d'olive ”.

— Het jaar daarop werd hij tot laureaat uitgeroepen voor zijn mémoire over de beste methode om larven van meikevers te verdelgen, die op het platteland veel schade aanrichtten.

Van den Sande publiceerde deze twee verhandelingen in 1788 en 1789. Voordien in 1786 had hij zijn brief aan het Antwerpse stadsbestuur uitgegeven: „ Lettres à messieurs l'Ecouteur, Bourguemaitres, Echevins et Conseil d'Anvers, sur leurs ordonnances et catalogue de médicaments relatifs à la médecine, la chirurgie et la pharmacie, émancipées le 7 mars 1786 ”.

Hij was secretaris van de „ Société de Physique expérimentale établie à Bruxelles ” en doceerde verschillende jaren fysica en scheikunde aan de Centrale school van Luxemburg, de „ Ecole centrale du Département des Forests ”.

Als mineraloog ontdekte hij verschillende koper-, lood- en koolmijnen. Het interessantste van al wat hij publiceerde was ongetwijfeld zijn boek over „ La falsification des médicaments dévoilée; ouvrage non seulement utile aux médecins, apothicaires et droguistes mais aussi aux malades ” (den Haag bij Van Clef, Brussel bij Debel 1784). Het kende een groot succes, ook in het buitenland, en werd in het Duits vertaald door S. Hahneman, de vader van de Homeopathie. (Dresden 1787)

PREVINAIRE P.J.B.

De Brusselse geneesheer Prévinaire werd laureaat in 1787 (hij deelde de eerste prijs met P.E. Wauters) met een verhandeling over volgend onderwerp: „ Quels sont les moyens que la médecine et la police pourraient employer pour prévenir les erreurs dangereuses des enterrements précipités ”.

Reeds in 1784 had de academie deze prijsvraag uitgeschreven. Alhoewel negen mémoires ingezonden werden, werd de prijs niet toegekend, omdat volgens de jury, geen enkele verhandeling voldoende rekening hield met de recente gegevens van de wetenschap.

In 1787 werd de vraag terug gesteld. Prévinaire die intussen een lijvig boek over dit onderwerp gepubliceerd had, nam aan de wedstrijd deel met een ingekorte versie van zijn boek. De voorlezing van een verhandeling mocht maximum twee uren duren.

Van deze verhandeling verschenen verschillende drukken. De belangstelling voor het probleem van de schijndood en de vrees om levend begraven te worden, was, tot in een recent verleden, voor sommige mensen een echte fobie.

TRAITÉ DES PLANTES

LES MOINS FRÉQUENTES,

Qui croissent naturellement dans les environs
des villes de GAND, d'ALOST, de
TERMONDE & BRUXELLES, rapportées
sous les dénominations des Modernes & des
Anciens, & arrangées suivant le système de
LINNÆUS:

A V E C

*Une explication des Termes de la Nomenclature
Botanique, les noms François & Flamands de
chaque Plante; les Lieux positifs où elles
croissent, & des Observations sur leurs usages
dans la Médecine, dans les Alimens, dans les
Arts & Métiers.*

Par Mr. ROUCHEL.

DC

A B R U X E L L E S,

Chez L E M A I R E, Imprimeur-Libraire, rue
de l'Impératrice.

Et à P A R I S,

Chez M M. B O S S A N G E, & Compagnie,

M. DCC. XCII.

Prévinair beschrijft in zijn mémoire de zekere tekens van de dood, gevallen van schijndood, reanimatie mogelijkheden bij drenkelingen en in gevallen van asfyxie.

Hij besluit zijn werk met de volgende woorden: „ Il n'est guère possible dans un siècle aussi éclairé que le notre que l'on n'attend pas les signes certains de la mort réelle pour déterminer la sépulture principalement des individus gelés, noyés, pendus, de ceux qui sont suffoqués par des vapeurs méphytiques, les nouveaux-nés etc. ”

Volledigheidshalve vermelden wij dat de Antwerpse medicus **J.C. STAPPAERTS** met een Latijnse verhandeling de accessit behaalde in deze wedstrijd. De auteur beschrijft hierin eveneens de onfeilbare tekens van de dood.

ROUCÉL François Antoine

François Antoine Roucel werd geboren te Durlach (Hertogdom Baden) en overleed te Aalst op 96 jarige leeftijd in 1831.

Hij was „ officier de Santé ” en actief als heel- en vroedmeester te Aalst waar hij „ omtrent de grote kerke ” woonde.

Hij schreef een verhandeling over de prijsvraag die de K.K. academie uitschreef in 1788.

Dit was ongetwijfeld de moeilijkste en meest ingewikkelde vraag die de academie ooit gesteld had:

„ Quelles sont les plantes qui croissent spontanément dans les Pays-Bas Autrichiens, dont il n'a été fait mention par aucun des auteurs tant anciens que modernes, qui ont écrit sur la botanique des dites Provinces ou des pays voisins ”.

Over deze vraag schreef Roucel later, in de inleiding van zijn boek dat in 1792 gepubliceerd werd, dat hij onmiddellijk begreep dat niemand in staat was alle beschreven planten van de Oostenrijkse Nederlanden te kennen om die te onderscheiden van degene die nooit beschreven werden. Een enkeling was niet in staat, in twee jaar tijd „ in de uitgestrektheid van tien vruchtbare provincies, die planten uit te zoeken die zo zeldzaam waren daar ze tot nu toe nooit opgemerkt werden door onze botanici. ”

Daarom besloot hij zijn antwoord op de vraag van de academie te beperken tot een gebied „ waar hij twintig jaar lang gewandeld heeft en geherboriseerd, de streek van Aalst, Dendermonde, Gent en Brussel, waar hij 27 plantensoorten ontdekt had die de auteurs nooit gekend hadden of als uitheems beschouwd hadden. ”

Hij hoopte dat verschillende botanici aan de wedstrijd zouden deelnemen met de beschrijving van hun eigen gebied, en dat al deze mémoires samen de vraag van de academie in haar geheel zouden kunnen beantwoorden.

De vraag was waarschijnlijk te moeilijk en de verhandeling van Roucel was de enige die ingestuurd werd.

De academie besloot dan maar geen prijs toe te kennen.

Roucel nam het besluit zijn verhandeling zelf uit te geven. Bij de nooit beschreven planten uit zijn streek voegde hij de planten die wel bekend maar zeer zeldzaam waren.

Dit werd dan zijn bekend werk: „ *Traité des plantes les moins fréquentes qui croissent naturellement dans les environs des villes de Gand, d'Alost, de Termonde et Bruxelles, rapportées sous les dénominations des Modernes et des Anciens et arrangées suivant le système de Linnaeus* ”.

Het verscheen in 1792 te Parijs (bij Bossange) en te Brussel (bij Lemaire).

Van elke plant gaf hij de Franse en de Nederlandse naam, de plaats waar hij groeit en zijn gebruik in geneeskunde, voeding en nijverheid. Het was waarschijnlijk het eerste boek in ons land waarin de nomenclatuur van Linnaeus gebruikt werd.

Aangemoedigd door het succes van dit boek zet Roucel zich aan het werk en breidt zijn werkterrein uit over heel Brabant en Vlaanderen. Dit wordt dan zijn: „ *Flore du Nord de la France ou description des plantes indigènes et de celles cultivées dans les Départements de la Lys, de l'Escaut, de la Dyle et des Deux-Nèthes, y compris les Plantes qui naissent dans les pays limitrophes de ces Départements; ouvrage de près de trente ans de soins et de recherches* ”.

Evenals in het vorig werk gebruikt hij de nomenclatuur van Linnaeus, beschrijft hij de plaats waar de planten te vinden zijn en hun eigenschappen in geneeskunde, voeding en nijverheid.

Roucel draagt dit werk op „ aux Citoyens Membres de la Société d'Histoire naturelle, et de celle de Médecine, Chirurgie et Pharmacie de Bruxelles ”, de twee verenigingen waarvan hij corresponderend lid was.

Het boek werd uitgegeven te Parijs in 1803.

COPPENS J.B.

De Gentse geneesheer J.B. Coppens kreeg in 1787 de prijs van de academie voor zijn franstalige verhandeling in antwoord op de vraag: „ Indiquer les nouvelles branches de manufactures et de commerce qui pourraient être introduites dans les diverses provinces des Pays-Bas Autrichiens sans nuire à celles qui y sont déjà établies. ”

Coppens was de promotor van de Gentse kruidtuin en werd later docent aan de „ Ecole centrale du Département de l'Escaut ” in de natuurwetenschappen.

D'EVERLANGE - Witry Louis-Hyacinthe

Geboren op het Kasteel van Witry in 1713 en aldaar overleden in 1791. Deze geestelijke, die in 1773 Kannunik van de Kathedraal van Doornik werd, was fysicus en mineraloog.

Hij was bestuurder van het rariteitenkabinet van Karel van Lorreinen, waarvan hij, na de dood van de Prins, de catalogus opstelde.

Op de vergaderingen van de academie las hij een hele reeks mémoires voor die hij later bundelde en publiceerde in een „ *Recueil de divers Mémoires lus à l'Académie relativement aux sciences et aux arts utiles* ” (Doornik 1789).

Hieruit citeren wij er een drietal:

— „ *Mémoires sur les eaux minérales du Sauchoir* ” (1773), waarin hij de eigenschappen beschrijft van een ijzerhoudend bronwater uit de omgeving van Doornik.

— „ *Mémoire sur l'électricité relativement à sa qualité de fluide moteur dans les végétaux et dans le corps humain.* ”

— „ *Observations faites sur l'électricité médicale (depuis l'an 1784 jusqu'à l'année 1788) par le moyen de la machine électrique simplifiée à l'usage de la médecine.* ”

Hierin beschrijft hij een toestel dat hij zelf samengesteld heeft.

M. RETZ

De Franse dokter Retz die gevestigd was te Atrecht, kreeg in 1778 de prijs van de Academie voor zijn verhandeling over de vraag: „ *Décrire la température la plus ordinaire des saisons aux Pays-Bas, et en indiquer les influences, tant sur l'économie animale que végétale; marquer les suites fâcheuses que peuvent avoir des changements notables dans cette température, avec les moyens d'y obvier* ”. Deze verhande-

MÉTÉOROLOGIE

APPLIQUÉE

A LA MÉDECINE

ET

A L'AGRICULTURE,

OUVRAGE qui a remporté le prix au jugement de
l'Académie Impériale & Royale des Sciences
& Belles-Lettres de Bruxelles, le 12 octobre
1778,

SUR LE SUJET PROPOSÉ EN CES TERMES:

*„Décrire la température la plus ordinaire des saisons
„aux Pays-Bas, & en indiquer les influences, tant
„sur l'économie animale que végétale; marquer les suites
„fâcheuses que peuvent avoir des changemens notables
„dans cette température, avec les moyens d'y obvier,*

Par M. RETZ, Docteur en Médecine à Arras.

On y a joint le Traité du NOUVEL HYGROMÈTRE
COMPARABLE du même Auteur, qui n'avoit pas
encore été publié, avec figures.

A PARIS,

Chez MÉQUIGNON l'aîné, Libraire, rue des Cordeliers,
près des Ecoles de Chirurgie.

M. DCC. LXXXIV.

ling werd in 1784 te Parijs uitgegeven onder de titel „Météorologie appliquée à la Médecine et à l'Agriculture". In de catalogus van de bibliotheek van de bekende bibliofiel J.B. Th. de Jonghe (1860), die de meest volledige verzameling handschriften, mémoires en bekroonde verhandelingen van de Keizerlijke Koninklijke Academie van Brussel bezat, lezen wij dat dit boek van Dr. Retz de moeilijkst te vinden academische publicatie was.

Dr. GODART

Dr. G.L. Godart uit Verviers was sedert 1773 „buitenlands lid" van de Brusselse Academie. Inwoners van het Prinsbisdom Luik, dat geen deel uitmaakte van de Oostenrijkse Nederlanden, konden alleen „Membres étrangers" worden.

Godart hield verschillende lezingen in de Academie, o.a. in 1786 over „Les effets des fomentations antiseptiques dans les fièvres putrides". Twee van zijn dissertaties zijn echter alleen het vermelden waard omdat zij aantonen dat in de Brusselse Academie, evenals in beroemde buitenlandse geleerde genootschappen, af en toe verhandelingen voorgelezen worden over futiliteiten of zelfs belachelijke onderwerpen.

Zo b.v.:

— „Causes des vides qui se trouvent sous les glaçons des chemins raboteux" (Tôme V des Mémoires des Membres, p. 265-269).

— „Sont-ce les pans supérieurs ou inférieurs des fenêtres d'une salle de malades qu'il faut ouvrir, lorsqu'il agit de renouveler l'air". (Nov. 1786)

DE LIMBOURG Robert (le Jeune)

Geboren te Theux in 1731 en aldaar overleden in 1792. Hij studeerde Medicijnen te Montpellier en werd in 1757 bekroond door de Academie van Bordeaux voor zijn verhandeling over de vraag: „Quelle est l'influence de l'air sur les végétaux".

Dit werk werd in 1768 gepubliceerd te Bordeaux en Parijs. In 1770 werd hij opgenomen als „Membre Etranger" van de Brusselse Academie, waar hij verschillende mémoires voorlas, hoofdzakelijk over geologie en fossielen.

Om te eindigen vermelden we nog een lezing van **Prins Gallitzin**, gewezen gevolmachtigde Minister van Rusland, bij de Staten-Generaal van de Verenigde Provincies, wonende te den Haag.

Prins Gallitzin was sedert 1778 buitenlands lid van de Brusselse Academie. Zijn verhandeling over de experimenten van Dokter Janssen uit Oosterhout, in verband met de eigenschappen en het gebruik van „air fixe" tegen allerlei infecties, werd voorgelezen in januari 1779.

BIBLIOGRAFIE

- Mémoires de l'Académie Impériale et Royale des sciences et belles-lettres de Bruxelles (5 delen)
- Bekroonde verhandelingen van de K. en K. academie.
- J. Smeyers. Taalkennis en taaltoestanden in en rondom de XVIIIde eeuwse Academie van Brussel.
- R.F. Lissens. De groei naar het bewustzijn van eigen identiteit. (Colloquium de weg naar eigen academiën 1772-1982).
- R.F. Lissens. Feestrede uitgesproken bij de Eeuwfeestviering van de K. academie voor Nederlandse Taal en Letterkunde.
- Catalogue des livres et manuscrits formant la bibliothèque de feu M.J.B. Th. DE JONGHE. Tôme III (p. 435-440)
- PH. Blommaert; de nederduitsche schrijvers van Gent.
- Mailly E. Histoire de l'Académie I. et R. de Bruxelles.
- Mémoire sur les questions proposées par l'Académie royale des sciences et belles lettres de Bruxelles. Brussel 1818.
- Biographie nationale publiée par l'Académie royale des sciences et des beaux-arts de Belgique.
- Boeckx C. Essai sur l'Histoire de la Médecine belge avant le 19è siècle. Gent 1837.